

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. De reliquis sensibus internis & externis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

ipforum corporum temperies, ac principalium qualitatum commixtio: ita Aristoteles in I. de sensu, & sensibilib. 3. ubi definit, colorem esse *extremitatem perspicui in terminato corpore*: ac corpus terminatum quid aliud est, quam corpus non diaphanum, sed opacum, demsumque, in quod visio terminetur, & ultra quod commeari non possit: extremitas vero perspicui, siue quod perinde est, perspicuitas extremi, quid aliud est, quam lux in superficie eius corporis existens; cum lux cum perspicuitate, & extremitas cum superficie coincident: ergo omnibus verbis inuicem inter se oblati iuxta Aristotelem nihil aliud est, quam lux in superficie corporis opaci, ac vmbatici existens. Aristotelem sequuntur B. Thomas 2. de anim. lect. 14. ibi: *color nihil aliud est, quam lux quadam quodam modo obscurata ex admissione corporis opaci*. Auicena, Auenapius, Alpharabius, Albertus Magnus, Alexander Themistius, Thienensis, Egidius, Caietanus, Iauellus, & Socinas 10. Metaphys. q. 2. & quod caput est, id ipsū insinuare videtur Ecclesia in quodam hymno, ibi: *rebusque iam color redit, vultu nientis syderis*.

Hanc ergo sententiā multiplicis auctoritatis praesidio fultam vnica ratione efficaciter suadeo: namque cum iris v.g. mille irabit varios aduerso sole colores, & modo indur mali citrini liuer, modo luxuriantis graminis amula reuiscit, ac modo violis omnibus formosius purpurascit, eiusmodi colores ab irradiatione luminis in nube caua, & opaca refracti minime distinguuntur: id ipsum ergo de quibuscumque aliis coloribus dicendum est. Consequentia perspicua est: ubi enim aliqui colores à luce corporibus vmbrosis illusa non distinguuntur, reliqui etiā ab ea indistincti erunt; cum omnium par sit ratio, nec nisi sensu refragante inter colores veros, & apparentes, fluxusque & permanentes ab aliquibus distinguatur. Antecedens verò manifestum est: siquidem si sol ex aduerso nubē non feriat, aliumque situm, aut posituram respectu illius obtineat, eandem nubem cernemus, nulla tamen, aut certē non eadem varietate, ac numerositate colorum picturatum, nullo arcu sinuatam, ac nulla iride obliquatam: dubitari ergo nequit, colores illos celestis arcus nō in qualitatibus aliquibus, quē nubi permanenter inhaereant, sicuti communius existimatur, sed in luminis ex aduerso repercurſu consistere.

Quod ad modum sentiendi visus attinet, Philosophi omnes Aristotele antiquiores, ac praesertim eius Magister Plato existimauerunt, visionem fieri emissis ab oculo radiis, & igniculis, qui obiectum vsque pertingant, eiusque imagine, ac specie hausta ad oculū recurrant, quasi nuntij rerum earum in quas inciderint. Ita etiam sentiunt cum Euclide in I. de perspectiua, & Ptolemaeo in catoptrico plerique Astrologi, & per speciem: ita etiam Galenus in libris de vsu partium, & cum eo non pauci Medicorū: ita demum quod caput Aristoteles ipse I. 2. de cōlo, & alibi non semel, & ex eius discipulis Aphrodisaeus. Hae sententiā nobis etiā magis placet: & probatur primò auctoritate non solum eorum, quos nuper allegauimus, verū etiam Ecclesiae Patrum, quorum plerique (ne dicam omnes) ita sentiunt, praesertim vero Basilii Homil. 11. in exam. Chrysostomus tom. 1. Homil. 2. de verbis Isaia: *Vidi Dominum*. August. I. 6. musicae, nec non lib. 4. de Genesi ad liter. cap. 346. omnium verò clarissime, & elegantissime Diuus Mamertus lib. 1. de statu animae cap. 7. videndus.

Secundò suaderur ratione: quia vt in I. 9. de cōlo exposuimus, quae orbiculari, ac sphaerica sunt, plana tamen nobis apparent, si procul aspiciantur; quaeque in se maxima sunt, procul etiā visa, longe tamen mi-

nora, quam in se sint, nobis representantur: quae duo in sole, & luna quotidie cernuntur, quorum globi, cū maximi sint, cumque tumore, & conuexitate praediti sint, exigui tamen, & plani nobis videntur: at horum, ac similibus nulla alia ratio esse potest, nisi quia pro obiecti maxima distācia, visusque nostri tenuitate nō possumus eiaculari radios, qui totum illud pertingant, eiusque totius speciem referant: vnde totum illud à nobis non videtur: quo fit, vt sphaerica, ac conuexa eiusmodi nobis non appareant, eo quod tumor ille partium planitiei contrarius radiorum idum subterfugiat, & obiectum ingentis magnitudinis minimum tamē nobis videatur, eo quod plerūque eius partes radiis visorij minime feriantur. Aduersarij autem nullam harum rationum reddere possunt, cum enim partes omnes obiecti ex aequo distent, aut nullae, aut certe omnes speciem sui emittent, prout oportet ad hoc, vt represententur. Tertiò suaderur: quia vt acutius videamus, oculos coangustamus: at nō alia de causa, nisi vt radij visuales ab oculis egredientes magis vniantur, & fortiori scatebra erumpant. Quod vero dicunt aduersarij, id euenire, ne ab externo lumine spiritus interni dissipentur, friuolum prorsus est: quia cum lumen exterum valde remissum, ac tenue est, adhuc oculos coangustamus, vt perspicatius videamus: at tunc nullum dissipandorum spirituum periculum est. Deinde quantum ea coactione, ac constrictione pupillae impeditur dissipatio spirituum internorum, tantūdem etiam iuxta aduersariorum sententiam impeditur exceptio specierum externarum, quae dilata pupilla maior esserigitur non est, cur ea coactio pupillae visionem acuat, & perspicaciorē reddat.

Porro autem, vt nonnulla contra hanc sententiam argumenta praecaveantur, animaduertendum est primò, supposita infinitate partium continui minutissimos radios numero propè infinitos ab exigua oculi pupilla egredi posse. Secundò animaduertendum est, eiusmodi radios à ventis dissipari, & in diuersas partes impelli non posse, eo quod, subtilissimi cum sint, absque vlla resistentia per aëris poros summa celeritate, ac nobis imperceptibili, vniūque momenti amula penetrant. Tertiò animaduertendum est, huiusmodi radios ab oculis emissos ad eosdem regredi: tum reflexo impetu, non secus ac pila palmaria à pariete ad manum repellitur: tum etiam, quia quemadmodum cōlum ab vna linea egreditur, & ad eam naturali pondere regreditur, & aqua maris insitis etiam sibi momentis à mare exit, & ad mari reuertitur; ita similiter in praesenti, &c. Animaduertendum quartò est, huiusmodi spiritus nonnulla corpora, aliās densa, qualia sunt vitrum, & crystallus, facile penetrare posse; alia vero, cuiusmodi sunt ligna, & lapides, permeare non posse: haud aliter ac fulmen illāsam vaginā penetrat, ensē verò penetrationi resistentem liquat, & aliqua, non omnia corpora traiecit, quae est eius peculiaris natura, & conditio. Animaduertendum tandem est, radios visuales non solos, sed speciebus onustos ad potentiam redire.

CAPVT III. & vlt.

De reliquis sensibus externis, & internis.

AVditus in auribus praecipue consistit, in quarum medio inter complures meatus inclusa est membrana, quam alij tympanum, alij miringam appellant: intra membranam hanc continetur aër quidam, quem

alij vernaculum, alij mobilem, alij aliis nominibus nuncupant: huiusmodi aer est proprium organum auditus, ut fert communior sententia, & perspicue constat: tum ex eius situ, quem inter ceteras omnes aurium partes medium ac magis nobilem obtinet; quatione supra pupillam visus organum statimimus: tum etiam ex eo, quod tradit Galenus l. 3. de usu partium c. 6. ibi: *alteratur non à quouis sensibili omne sensitiuum, sed splendidum quidem, ac lucidum à caloribus, aereum à sonoris, vaporosum ab odoribus; & ut in summa dicam, simile simili notum est, ac familiare.* Obiectum auditus est sonus, qui definitur ab Arist. l. 2. de anima text. 85. *motio eius, quod eo motu moueri potest, quo mouentur ea, quae resiliunt à corporibus lauius, cum quispiam percutit.* Quo circa ad sonum tria requiruntur, nimirum duo corpora, quae se collidant; & aliud, quod ex amborum collisione resiliat. Hinc fit, falso eos opinari, qui sonum arbitrantur esse qualitatem à motu omnino distinctam: tum quia contradicunt Aristoteli: tum quia sicut motus corporum se se collidentium successiuus est; ita similiter sonus experientia teste successionem importat: tum etiam quia sicut corpora sonora aërem mouent, non recta, ac versus longum, sed orbiculariter, haud aliter ac lapis in aquam decidens varios, & inaequales in ea circulos describit: ita etiam sonus non recta, sed circum circa effunditur. Vox ab Aristotele, & reliquis Philosophis communiter ita definitur: *sonus animalis factus ab aëre à pulmone per respirationem, ad gutturusque emissus, cum intentione aliquid significandi:* loquutio, siue sermo est vox solius hominis propria, quae syllabis, distinctionibus, aliisque terminis modularur, ac dearticulatur: echo autem est sonus, motusque reflexus; sicut cum lapis in puteum decidit, & circuli vsque ad parietem descripti ordine inuerso regrediuntur. Porro autem quamuis triplex, aut quadruplex sit sonus in motu à nobis constitutus sit, ab eo tamen inadaequate distinguitur; & ulterius temperiem primarum qualitarum corporibus sonoris propriam, ac peculiarem importat: tum quia plura corpora inuicem mouentur, & colliduntur, quin sonitum edant, ut in corporibus caelestibus, nec non iuxta aliquos in elemento aquae conspiciere est: tum etiam quia motus, & sonus diuersas habent proprietates; alterque velox, aut tardus; alter vero acutus, aut grauis appellatur.

Olfactus neque in ventriculis anterioribus cerebri, ut Galenus censuit, neque in ossiculis mamillariibus narium, ut Vesalius arbitratus est, neque in nervis per cartilagineas narium ductis, ut Magnesi maluit, sed in interiori naso, velut organo proprio consistit; ut cum Aristotele Philosophi communiter docent, & experientia ipsa testari videtur. Obiectum olfactus est odor: odor autem non est qualitas, ut Peripathetici docent, sed vapor quidam substantialis excellenter calidus, ac siccus, ut Philosophi omnes Aristotele antiquiores malunt; & duplici experientia praeter alias breuiter ostendi potest. Primò namque experimur flores, dum redolent, marcescere, & poma corrumpi: signum igitur est, non sine propriae substantiae dispendio, & alicuius vaporis emissionem eiusmodi corpora redolere. Deinde experimur, corpora aliqua non nisi cum calefiunt, odorem spirare: igitur simul

cum odore vaporem aliquem spirant. Organum proprium gustus est lingua quoad interiores eius partes molli quodam neruo tentas, ut cum Aristotele Philosophi communiter docent: organum vero tactus non est cor, neque peculiaris aliquis nervus, ut alij alique arbitrari sunt, sed caro, & cutis, quam late per vniuersum corpus distenduntur. Obiectum gustus est sapor, quem non qualitatem aliquam esse arbitramur, sed humorem quendam substantialem, quos cibis natura ingenerauit; & quo expressio non nunquam insipidi, insulsi que remanent. Obiectum tactus sunt quatuor primae qualitates, nec non aliquae secundariae ex iis oriundae, cuiusmodi sunt molities, ac durities, raritas, ac densitas, si haec qualitates censeantur. Porro autem gustus, & tactus non sentiunt qualitates suis organis inhaerentes: tum quia aliàs semper sentirent: tum etiam à pari, quia visus & auditus non nisi sonos, & colores externos percipiunt. Hinc communiter, & non improbabilius deduci consuevit, obiecta gustus, & tactus mediis speciebus harum facultatum actus efficere: siquidem eiusmodi obiecta potentias suas immutare debent, ut ab iis percipi possint: non physice, cum iis non inhaereant: ergo intentionaliter, & mediis speciebus.

Praeter sensus externos internum aliquem dari liquido conitat ex belluis, quae cum dormiunt ac sensus externos sopitos habent, somniantur tamen, & aliquid interius sentiunt: rursum eadem iter aliquod sibi quondam noxium repetere nolunt: igitur quia obiecta aliqua absentia, & sensibus externis imperceptibilia per arcanam aliquam, ac superiorem facultatem percipiunt. Sensus hic internus, quatenus percipit obiecta omnia sensuum extenorum, appellatur sensus communis: quatenus vero sola absentia, qualia cumque sint, percipit, appellatur phantasia: quatenus vero eademmet componit, atque inuicem comparat, imaginatiua: deinde quatenus obiecta aliqua prout sibi constantia, aut dissidentia apprehendit, dicitur aestimatiua: rursum aestimatiua, prout aliquanto perfectior est, & in homine reperitur, cogitatiua dici solet: memoria est circa praeterita: reminiscencia est rerum praeteritarum in particulari, & non sine quodam discursu, & in dagine.

Quod autem ad radicem sentiendi attinet, tamen si eam in corde Aristoteles collocauit, longe tamen probabilius est, quod Galenus, & B. Thomas, & cum utroque Medici, & Theologi communiter docent, eam in cerebro residere: tum quia spiritus animales à solo cerebro in omnes sensus dispensantur, ut ex anatome neruorum, quibus feruntur, perspicue constat: tum etiam, quia, cum laeditur sensus interior, aut phantasia, non cordi, sed capiti medicamenta applicantur: igitur eiusmodi sensus interior exteriorum omnium in genere causae finalis praecipua radix non in corde, sed in cerebro residet. Tandem, quod ad appetitum sensitiuum attinet, quanquam partem concupiscibilem in hepate, & irascibilem in corde nonnulli collocant; ceterum communiter, & probabilius est, utramque in corde sedem habere; quippe quod non solum, cum irascimur, aestuat, verum etiam experientia teste, quibus suis aliis affectibus tangitur, & commouetur.